

gij van
epen zijt)
is aan de
wordt ge-
in art. 2
voor alle
Gerefor-
voor de
eenigheid
le grond-
erlegging
ren Ra-
tellingen
ld:
opleiding
kerken te
er te dra-
art. 2 van
er Geref.
de Ver-
eg en on-
iging voor
gegeven
len grond-
midselen
de God-
eren van
kel duid-
kel tus-
de Ge-
wordt er
egde, maar
wordt met
het alge-
doemene
en, welke
betreft —
ndslag der
geschiedt,
wijs staat
uten. De
et Theolo-
et in
ormeerde
ormuleerd,
ndrukken
ing van de
f. begins-
te zeggen.
niet ster-
at, dat de
in zijn van
e Statuten
de Geref.
dischriften
met opzet
rig op aan-
e formulee-
wordt bo-
rapport het
malen pu-
rakt deze
der Hoog-
lenisschrij-
geldt hier
dang.
r Vereeni-
in hare
begins-
schreven
viniestische
de gods-
sinds de
ding groef,
eest en de
er belijde-
mar stand-
Art. 2 der
mlertecke-
Natuurlijk
aan doen;
lat zij in
Confessio-
standpunt
r dat doet
n, die de
obezinnig
gemoet te
het artikel
zoo goed
chen zou,
i. Anders
vaar, dat
bedenkin-
ver.
nize vade-
ren, ons
gen zeer
zaak uit-
en, niet dat
neemt
mblik aan
akter der
e over te
den eisch
getrouw;
verzetten
eginselen
erlangen,
universi-
g kome,
loen, wat
n aan de
genschap
bezeten
als mede-
lar wil ze
akter van
a afbreuk
liefst op
maar op
ken reeds
e we zeer
ende in,
e Synode
en dit
swikkelde
en die

van de Wetenschap. En alleen een eerlijke en trouwe behartiging van beider belangen kan ons een juist en duidelijk antwoord aan de hand doen.

De belangen der kerk zijn bij deze vraag gemoed in dubbel zin. In de eerste plaats hangt de welstand en bloei der kerk middelkerwijze af van de Dienaren die haar leiden, en dus van de school waar deze gevormd zijn. De gemeente heeft Godvruchtige en degelijke mannen van noode, onberispelijk, wakker, bewaam om te leeren. Aan de opleiding der Dienaren is dus den kerk zeer veel gelegen. Haar eigen welstand, de bediening des Woords, de zorg der zielen, de uitbreiding van Gods rijk en de ere van Zijn Naam hangen met deze opleiding ten nauwste samen. Ook heeft de kerk bij de school, waar de Godgeleerdheid beoefend wordt en hare Dienaren gevormd worden, nog een ander belang. De theologie is namelijk een heilige wetenschap. Zij ontleent haar beginsel, voorwerp en doel niet aan de natuur, maar aan de genade; zij komt, in haar tegenwoordigen vorm, niet uit het gevallen creatuur, maar uit de herschepping voort. Haar beginsel is de Heilige Schrift, het Woord onzes Gods. Die Schrift nu is niet uitsluitend, maar dan toch in de eerste plaats aan de gemeente van Christus gegeven. Haar zijn de Woorden Gods toevertrouwd. Zij is de pilaar en vastheid der waarheid. Zij is door den Geest des Heeren geopenbaard en bekwaam, om dat Woord Gods te bewaren en te prediken; geestelijk uit te leggen en te belijden; te handhaven en te verdedigen. Zij heeft het Goddelijk doel, het recht en den plicht om te leeren, om de gedachten Gods te stellen tegenover de wijsheid der wereld, en ook als profetie van den Naam des Heeren te getuigen. Het beginsel, dat de verenigde kerken aanvaarden, is dus in dezen zin eer te eng dan te ruim. Er is voor de kerk een inrichting noodig, daaropelaten nu hoe die ontstaat, ten eerste ter opleiding harer Dienaren, en ten tweede ter vervulling harer profetische roeping. Meer echter volgt uit het beginsel der kerk, als instituut, dan ook niet. Indien er alsoo van elders geen andere belangen in het spel kwamen, zou de kerk als zodanig met een theologische school de nood kan volstaan; zij zou reeds hierdoor in staat zijn gesteld, om als ecclesiastisch instituut, ten volle aan hare roeping te beantwoorden. Uit de kerken, als ecclesiastische instituten, d. i. als zichtbaar geïnstitueerd, kan toch nooit de noodzakelijkheid worden afgeleid, dat de theologie ook in den meer eigenlijken zin als wetenschap onder de wetenschap optrede, en als een eigen kring der universitaire wetenschappen hare plaats in neme. Uit de niet slechts zichtbare, maar ook geïnstitueerde kerk laat zich niets anders en niets meer afleiden, dan dat er een theologische school beschikbaar moet zijn, die gelegenheid biedt voor de opleiding van hare leeraars, en voor het vervullen van die profetische roeping, die onze geloofsbelijdenis in het ambt der Doctoren op het oog had.

Maar indien wij verder tot den wortel der beginselen teruggaan, treedt de theologie nog met heel andere eischen op dan de kerk, vermits zij ook in verband komt te staan met het geheel onzer menscheit.

Want wel is de Godgeleerdheid een bijzondere, een heilige wetenschap, als in beginsel, voorwerp en doel van de andere wetenschappen onderscheiden. Maar beide hebben ze toch haar laatste grond en haar diepste eenheid in God en in Zijne Soevereiniteit. God is Schepper van beide terreinen, van natuur en genade. Uit Hem zijn alle wetenschappen. En samen hebben ze ook één doel: de ere van Zijn Naam. Ze hebben alle teramen, of schoon elk op eigen wijze, de gedachten Gods op te sporen en te vertolken, die Hij in natuur en Schrift neergelegd heeft.

Voorts is de Heilige Schrift wel allerleest het beginsel der theologie, en ter bewaring, prediking en verdediging aan de kerk toevertrouwd. Maar zij heeft toch nog een veel groter strekking. Zij is niet het privaet eigendom der kerk, maar is ook een boek voor de menscheit, voor huisgezin en maatschappij, voor wetenschap en kunst. Zij is geen boek der religie en der moraal alleen, maar zij is norma en richtsnoer, geneesmiddel en correctief voor alle wetenschappen. Zij is altijd en overal een lamp voor den voet en een licht op het pad. En daarom hebben alle wetenschappen de Heilige Schrift noodig en dus ook de voorlichting der theologie.

Darbij komt, dat alle wetenschap, ook die der theologie, opkomt uit de den mensch ingeschapen aandrif naar kennis, uit den hem eigen drang naar weten. De kennis Gods was oorspronkelijk niet, gelijk Rome leert, een boven-natuurlijke gave, maar behoorde tot het beeld Gods en tot het wezen van den mensch. En wel is die kennis door de zonde verduisterd geworden, evenals alle andere kennis door haar is bedorven; en wel is ze thans alleen langs buitengewone weg, door revelatie en illuminatie, in den mensch hersteld. Maar toch is er ook in den toestand der zonde, dank zij de algemene genade, een drang naar weten overgebleven, die, mits door de verlichting des Heiligen Geestes in het rechte spoor geleid, der gansche wetenschap het aanzijn geven kan, en ook zoekt door te dringen tot de kennis Gods. Er is dus, voor den Christen, die alle wetenschap aldus opvat, principieel geen tegenstelling tusschen de theologie en andere wetenschappen. Zij vormen voor hem samen één organisch geheel. De mensch is er oorspronkelijk en door de verlichting des Heiligen Geestes ook thans weer toe bekwaam, om God in alle dingen en alle dingen in God te zien en te kennen. Hij rust niet, vóór hij eenheid in zijn denken en harmonie, systeem, in al zijne kennis heeft gebracht.

De geschiedenis leert dan ook, dat deze wetenschappelijke beoefening der theologie (van de formuleering der Godkennis door de kerken wel te onderscheiden) niet uit de zichtbaar geïnstitueerde kerk, maar vrij, als heel de Christelijke wetenschap, uit den geheiligen drang naar kennis bij de Christelijke volken is te voorschijn gekomen, en als vanzelf in den kring der wetenschappen een, is de eerste plaats heeft ingenomen. De theologie in dezen zin kan dus ook de wetenschappen niet misse. Zij is niet zonder haar, maar door haar hulpe ontstaan. Zij onderstelt veelzijdige literaire en filosofische propaedeutiek. Zij komt ieder oogenblik met alle vakken der wetenschap in aanraking. En deze wetenschappen hebben, om zuiver te gaan, de leiding der theologie van noode en hare voorlichting uit de Heilige Schrift. De wetenschappen liggen niet als de vakken van een schaakbord gescheiden naast elkaar, maar snijden en kruisen elkander ieder oogenblik. Daarom is er een strijd der wetenschappen. En juist daardoor is in het Christelijk Europa ten slotte de idee opgekomen om in de Universiteit de eenheid aller wetenschappen te zoeken.

De geïnstitueerde kerken mogen dus, op zichzelf beschouwd, aan een te harer beschikking zijnde Theologische school genoeg hebben en daarmede tevreden kunnen zijn; de Gereformeerde beginselen eischen, dat de theologie als wetenschap niet in een seminarie worde opgesloten, maar ook met alle wetenschappen in organisch verband trede en aan de Universiteit een eigene plaats inneeme. Aan die beginselen waren de Gereformeerden zelve ten allen tijde getrouw. Zij hebben overal bewust en beslist aan een Universiteit boven een Theologische school de voorkeur gegeven. Waar zij het hogere konden bereiken, waren zij nimmer met het mindere, ook voor de opleiding harer Dienaren, tevreden.

Ten tweede een betoog, te vinden in het rapport-Bavinck, opgesteld tijdens de Synode van Middelburg, 1896, ter beoordeeling van het rapport-Lindeboom, en waarin het heet:

De erkenning van dit belangrijke onderscheid tusschen Theol. School en Theol. faculteit had naar het oordeel uwer commissie ten gevolge moeten hebben, dat het ook door heel het rapport heen tot den einde toe gehandhaafd ware, en elke poging ware vermeden, om de Theol. faculteit in een Theol. School te veranderen, en alsoo van haar eigen aard en doel te vervreemden. En toch is dit het streven van heel het rapport. Reeds terontond op bladz. 3 wordt gezegd, dat de kerken moeten trachten van de Vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag te verkrijgen, wat zij noodzakelijk achten. En alle beschouwingen en conclusiën van het rapport zijn op dit zelfde streven gericht, om het onderscheid tusschen Theol. School en Theol. faculteit geheel en al uit te wischen en de Theol. faculteit te veranderen in een Theol. School.

Zelfs wordt de aard eener Universiteit geheel miskend, als op bladz. 14 gezegd wordt, dat de examina aan de Theol. faculteit, evenals de studien, alleen wetenschappelijk zijn, zonder opzicht en strekking tot aflevering van ambtenaren in kerk en staat. Wel hadden bladz. 2 H. H. Directeuren geschreven dat aflevering van ambtenaren voor den staat of van leeraars voor de kerken bij een Universiteit secundaire, niet primaire reden van bestaan heeft. Maar dit is iets gansch anders dan wat door deputaten wordt gezegd. Volgens deputaten behoort zich eene Universiteit ganschelijk niet om aflevering van ambtenaren en dienaren; volgens H. H. Directeuren is dit secundair. En secundair dan nog in dezen zin alleen, dat volgens het schrijven van H. H. Directeuren de wetenschap, mits naar den Woord Gods beoefend, het best bekwaamt om ook in de praktijk des levens met vrucht op te treden. De deputaten stellen wetenschap en praktijk vijandig tegenover elkaar; H. H. Directeuren vinden in den weg der naar Gods Woord beoefende wetenschap ook de beste voorbereiding voor de praktijk. En niettegenstaande Deputaten zulk een onjuiste voorstelling van een Universiteit met een abstracte wetenschap zich hebben gevormd, doen zij haar telkens geweld aan en herooven haar van haar eerst haar toegeschreven eigen aard en karakter.

In de tweede plaats vestigt uwe commissie er de aandacht op, dat de Gereformeerde Kerken het aloud Gereformeerde beginsel van vrije studie niet vernietigd willen zien. Nu wordt onder die vrije studie zeker niet verstaan het recht, dat elk, van wat herkomst, leven of opleiding ook, hebben zou, om door de kerken preparaat of perentiof te worden geëxamineerd. Maar zeker ligt in dit beginsel van vrije studie wel opgesloten, dat de kerken niet behoeven te doen wat der kerken niet is; in casu niet de wetten zullen voorschrijven, die voor de opleiding van al haar aanstaande dienaren gelden zullen.

Toch gaat het rapport hier geheel tegen in. Het beginsel van vrije studie wordt er in miskend en vernietigd. Aan de Theol. faculteit der Vrije Universiteit wordt alle vrije beweging ontnomen. Zij komt ten deele in ook ongunstiger conditie dan de Theol. School te staan. In studie, methode, onderwijs, examens heeft zij zich geheel en al te schikken naar de bepalingen der kerken. Deze zijn het, die ook op het terrein der wetenschap haar gezag laten gelden en ook op universitair terrein alles willen beheerschen. Van een vrije levensbeweging der wetenschap, van een groei en ontwikkeling naar haar eigen aard, gelijk God de Heere dat aan elk soort van schepping ingeschapen en als voorwaarde des levens gesteld heeft, is in het rapport niets te bespeuren. De wetenschap schijnt geen scheppel van God Almachtig; zij heeft geen eigen leven, geen eigen aard, en geen ontwikkeling naar haren aard.

Wel schijnt het een enkele maal, alsof deputaten deze vrijheid van wetenschap en school binnen haar eigen kring hebben willen erkennen. Op bladz. 34 wordt t.z.g. gezegd, dat de Universiteit vrij blijft, hoe zij het onderwijs wil inrichten, voor degenen, die alleen om de wetenschap haar onderwijs zoeken. Maar voor allen, die de Gereformeerde Kerken wenschen te dienen, moet het onderwijs zich richten op de voorbereiding voor de heilige bediening.

Alsof er dan nog enige vrijheid overbleef! Als de valschheid tegenstelling van het rapport tusschen wetenschap en praktijk doorzigt, zouden er natuurlijk geen studenten voor de Theol. faculteit overblijven. En voor zulke studenten, die er niet meer zijn en komen zouden, zou het onderwijs dan kunnen ingericht worden naar den eisch der wetenschap, vrij en ongestoord!

En ten derde het betoog, waarop we reeds vroeger wezen, genomen uit de *Memorie van de Hll. Van Andel, Bavinck, Donner, Littooy en Noordzij*, van 1889, waar het heet:

Wij mogen zelfs nog verder gaan. Eene Kerk, die hare roeping verstaat, kan op den duur niet een Seminarie of Theol. School niet tevreden zijn. De verhouding, waarin de Openbaring tot de wetenschap staat, eischt een Universiteit. De verhouding verschilt, al naar gelang men het verband verschillend denkt tusschen de eerste en de tweede schepping. Naar gereformeerde belijden nu is de herschepping geen volstrekt nieuwe schepping, die onverenigd en onverzooend naast en buiten en tegenover de eerste schepping blijft staan, maar een herschepping van wat door de zonde waarschapen, een hervorming van wat in den val misvormd werd. God heeft de wereld, en in die wereld ook de wetenschap, liefgedaan; en daarom is ook Christus gekomen, niet om die wereld te verdueren, maar om ze te behouden en zalig te maken. Gelijk de Kerk niet is van de wereld, maar toch in haar ingaat en juist midden in die wereld bewaard wordt van den

booze; gelijk het Koninkrijk Gods uit de hemelen is, maar toch als een zuurdesem alle koninkrijken der aarde doordringt; zoo blijft ook de Openbaring niet geïsoleerd naast de wetenschap staan, maar zoekt verband met haar en werkt vernieuwend op haar in. Alle dualisme is dooerrecht. Alle vermening is pantheïstisch. Maar het gereformeerde Theisme belijdt, dat God wel oneindig verheven is boven, maar toch met zijn wezen tegenwoordig is in al het geschapene; dat het Goddelijke en het menscheit, het hemelsche en het aardsche, niet onverzooend naast en tegenover elkaar blijven staan, maar zonder vermenging, op de nauwste wijze vereenigd worden; en dat dus ook de Openbaring niet in eigen kring zich terugtrekt, maar zonder zichzelf te verliezen verbinding met de wetenschap zoekt.

Indaard is dan ook de wetenschap der Openbaring, dat is de Godgeleerdheid, niet zonder hulp van de menscheit wetenschappen ontstaan. In ruimen zin kan men ook de kennis Gods bij Profeten en Apostelen Godgeleerdheid noemen. Maar die kennis is toch in de H. Schriften niet vrucht van menscheit nadenken maar van openbaring; niet van reflexie maar van inspiratie. De waarheid is daar nog niet door het denkend bewustzijn heengegaan, nog niet in afgetrokken begrippen omgezet, nog in geen logisch samenhangend stelsel geordend; maar als bij aanschouwing, onmiddellijk gegrepen en in de concrete vormen van historische en profetie, van lied en spreuk, van brief en visioen nedergelegd. De Godgeleerdheid in engeren en meer eigenlijken zin is in de Christelijke Kerk allengs opgekomen, met behulp van de aardsche wetenschap, die onder de leiding en algemeene werking van Gods Geest in Griekenland en Rome waren ontstaan en tot op den huidigen dag mede den grondslag vormen van onze ontwikkeling en beschaving. Niet allereerst uit behoefte, om dienaren der Kerk te kweeken, maar uit den drang om tegen de Heidenische wetenschap de Christelijke over te stellen, is de Godgeleerdheid geboren. Wel een bewijs, dat deze nog een andere taak heeft dan de opleiding van toekomstige Bedienaren des Woords, dat het Christendom ook een roeping heeft tegenover de wetenschap.

De Godgeleerdheid kan dan ook nu nog niet zijn, wat zij wezen moet en niet aan hare roeping beantwoorden, wanneer zij van de wetenschappen zich afsondert en tot eigen gebied zich beperkt. Zij heeft geen rust voordat zij een plaats te midden harer zusters in de Universiteit heeft ingenomen. Wel is zij, evenals de Kerk en het Godsrijk, iets gansch bijzonders en eigen aardig; een zelfstandige wetenschap, met een eigen beginsel, voorwerp en doel, ja meer nog zij is een heilige wetenschap. Maar heilig is zij, niet afgescheiden; rein en onbesmet zich bewarende, geeft zij zichzelf toch ook; zij is niet uit de wereld, ook niet uit de wereld van het menscheit denken, maar zij sluit evenmin achter een hoog opgetrokken muur des afgescheiden van de wereld zich af. Zij doet als Jezus, die uit den hemel, toch in deze wereld is neergedaald, die afgescheiden van de zondaren, toch met hen gemeenschap zoekt, om hen te behouden en zalig te maken.

Zoo, opgenomen in den kring der Universitaire wetenschappen, kan de Godgeleerdheid ook eerst hare taak vervullen in betrekking tot de opleiding van de aanstaande dienaren der Kerk. Want die dienaren hebben immers het woord te brengen niet aan menschen, die in cellen, kloosters en woestijnen zich hebben afgezonderd, maar aan menschen die midden in het gewoel der wereld leven en lijden. Aan allerlei angsten en standen, aan rijken en armen, aan beschaafden en onbeschaafden, aan wijzen en eenvoudigen moet het Evangelie worden verkondigd; en aan ieder in zijne taal en naar zijne behoefte. De prediker des Evangelies moet den Joden een Jood, den Grieken een Griek, en allen alles worden, opdat hij er eenigen behouden mocht. En voor de opleiding tot die taak is een Seminarie of een Theol. School niet voldoende en niet geschikt. Een Seminarie is naar het hart van Rome, dat in den priester een „geestelijke“ ziet, een uitsluitend kerkelijk persoon, afgescheiden van de wereld en daarom aan het coelibaat onderworpen. Kloosterachtige opvoeding en klerikale opleiding zijn daar geheel op haar plaats. Maar het gereformeerde Protestantisme wil iets anders; het ziet in de bedienaren des Woords geen „geestelijken“ maar menschen, wien niets menscheit vreemd is, die echter alles heiligen door het woord van God en door het gebod. Het kan daarom ook bij een Theol. School niet blijven staan, maar streeft krachtens zijn beginsel naar een Vrije Christelijke Universiteit.

Hier is het dus niet de vraag, of ook niet ook aan een Seminarie de theologie op wetenschappelijke wijze kan onderwezen worden. Dit te ontkennen, ware de ongerechtigheid zelve. Meer dan één Jezuit heeft, hoezeer aan een Seminarie geplaatst, geschriften gepubliceerd, die door geleerdheid uitmunten. De mogelijkheid bestaat dus alleszins, dat ook aan een Gereformeerde Seminarie nu of dan een man van eminente geleerdheid optrede, die zelfs boven menig universitair hoogleeraar van onze Staatshoogescholen uitsteekt.

Maar dit is toevallig, dit raakt het beginsel niet. De vraag is en blijft, of de kerken van Godswege het recht hebben, om aan de Theologie den weg harer wetenschappelijke ontwikkeling voor te schrijven, of wel dat de Theologie, evenals elke wetenschap, een scheppel Gods met eigen levenswet en eigen levensverband is.

Het doet er toch niet toe, of zekere groep kerken op zeker oogenblik zegt: Daarin wil ik de Theologie vrij laten; leve ze naar haar eigen van God ontvangen wet! Het staat toch vast, dat de kerken over tien of twintig jaren, wanneer doet er niet toe, heel anders kunnen gaan oordeelen. En als zij dan het recht van aanstelling, van instructie en van salariering der theologische hoogleeraren hebben, kunnen de kerken deze mannen dwingen, en alsoo stuk voor stuk de rechten der wetenschap te niet doen.

En dit nu kan noch mag de Universiteit, dit kan noch mag de Gereformeerde belijder ooit toegeven.

Dat is natuur en genade verwarren.

Geen enkele kerk heeft zulk een eisch dan ook ooit durven stellen, en geen enkele Universiteit zou ze ooit hebben ingewilligd.

Inteekenbiljet.

De ondergeteekende, zijnde abonnent op de *Heraut*, verklaart in te teekenen op het werk van **Dr. A. KUYPER, De Gemeene Gratie, geschiedkundig, leerstellig en praktisch toege-licht**, in drie deelen octavo; voor den prijs van **negen gulden**.

a. Hij wenscht dit werk te ontvangen zodra het gereed is, en verbindt zich vooraf den prijs aan het Bureau van *De Heraut* te voldoen.

b. Hij wenscht dit werk te ontvangen in drie afzonderlijke toezendingen, elk van één deel, en verbindt zich daarvoor drie jaren lang, bij elk kwartaal, de abonnementsgelden met f. 0.75 te verhoogen.

Hij is als abonnent ingeteekend: a. bij het Bureau van *De Heraut*;
d. bij den Boekverkooper
e. bij den Brievengaarder te

NAAM EN VOORNAAM: _____
WOONTLAATS: _____
ADRES: _____

P.S. Men wordt verzocht van hetgeen achter de a of de d volgt, door te schrappen wat men niet wenscht, en achter de e, dat e aan te geven in welk geval men verkeert.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij **Dr. J. H. HOUTZAGERS** te Kootwijk: *Uit Nijkerk*, een coupon groot f. 2.97; van den heer **K. J. Struis** te Winterswijk f. 5.40, deel collectie.

In hartelijken dank ontvangen.

D. HULLEMAN,
Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

Gelijk men weet, is er een nieuwe vertaling van het Oude Testament naar den grondtekst verschenen, die men te danken heeft aan wijlen **Dr. A. Kuyper**, wijlen **Dr. L. Hooykaas**, en voorts aan **Dr. W. H. Koster** en **Dr. H. Oort**.

Dat deze vertaling op meer dan één punt verbetering aanbrengt, zal door niemand ontkend worden. De vraag echter, of ze zelfs onder de modernen den Statenbijbel zal verdringen, wordt nu reeds in de *Nieuwe Rotterd. Cour.* ontkennend beantwoord.

Men las toch in haar nummer van 12 April j.l.: Valt van de inborst der vertaling niets te zeggen, dan roem, er is een tegengewicht. Immers wat tot haar ondernemen bewogen heeft was de begeerte om beter te herdoen wat de vertaling van vóór drie eeuwen slechts gebrekkig kon; een vertaling waarmee, sedert dien, ons volk in enge gemeenschap is groot geworden. Men verwacht dus verandering van wat nu beter kan, verbetering van het verouderd. Doch men vindt anders. «Dit is aangenaam», zegt Achaas, «beroemde zich niet als die zich losmaakt». Hier: «Een die aangeest». «Och dat mijn hoofd water ware», klagt Jeremia, «en mijn oog een springader van tranen». Hier: «Och of mijn hoofd water ware, en mijn oog een tranenbron». «En daar stond geen profet meer op in Israël», zoo sluit Deuteronomium, «gelijk Mozes, dien de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht; ... in alle die sterke hand, en in alle die groote vrees, die Mozes gedaan heeft voor de oogen des ganschen Israels». Hier: «Er is nooit meer in Israël een profet opgestaan als Mozes, dien Jahwe van aangezicht tot aangezicht heeft gekend; ... blijkens al het machtsbetoon en al de groote vrees, welke werken die Mozes voor de oogen van gansch Israël heeft gedaan». Het overduurt van Jakobs stervende, of Efraïms hoofd geleide, hand door Josef, «de deur die ontkent op hare heren» uit spreken, «het gekrookte riet» uit Jesaja, alwat trof en in het geheugen voorttongt schijnt weg te moeten. Zelfs het schaarsche dat, in dezen onthielden tijd, nog van ieder gekend wordt. «Ga tot de nier, gij Iudaea», zegt spreken, «zie hare wegen, en wordt wijs». Hier wordt van den grondtekst aangehaald: «Ga Iudaea, tot de nier, let op haar oogen en word wijs». «Er is», zegt prediker, «een tijd om weenen weg te weenen, en een tijd om stemmen te vergaderen; een tijd om lief te hebben, en een tijd om te haten». «Er is», heet het hier, en niet welk nu van afwijking toch, «een tijd voor steenen wegwerpen en een tijd voor steenen vernemen, een tijd voor liefhebben en een tijd voor haten». Weggewerkt zijn: «Wachter, wat is er van den nacht?», het «rijke» uit den afgehouwen tronk van Isai, de «blijde boodschap» zelfs. Is het noodzaak, wij zullen niet tegensterven; wij zullen laak die uitgegaan was om te bidden in het veld, wij zullen het «dal der schaduw des doods», het «abert» dat schreeuwde naar de waterstromen, dien practijken niet slagen, «God Israël goed», wij zullen al de wonderwerken uit Job overvaardig afstaan. Doch is het geen noodzaak elders, waarom dan verbeterd, wat niet zwak, alleen mooi en oud is? Waarom niet liever in psalm CXXX dien im mer miskenend naklank hersteld, naklank als bij Hoof of in Het daghet: «mijn ziel verbergt den Heer, meer dan wachters den morgen, wachters den morgen», en het goede gelaten?

Omdat — het spreekt uit het gansche werk —, omdat men onder verlaten wit en zwart kan verstaan. Men acht door het uitsplitsen van kleur en toon het halve leven ontnomen, en gee i aan het treffen der beide zijde zorg als aan het treffen van den justen zin. Zoo deed Hoof voor Tacitus, zoo deed Heine bij Rhapsodie, zoo deed Land, zoo doen ook Van Deventer en Van Vloten met meesterschap. Zóó eindelijk deden het de statenvertalers, die met hun welgevoelde hebraïsmen en met hun weelden, die ons archaïsmen geworden zijn, den lezer optrokken tot den tekst. Men kan ook den tekst neerlaten tot den lezer, tot zijn armoede en gelijkvloersheid. «Het land uwer vreemdelingschap mag niet blijven; de «vrekogden» worden «schandogden». De «koning Israels» en de «psalm Davids» zijn al weggeschaafd ter gelegenheid van de versprellingen, en zegt God tot Rachel «bedwing uw stem van weenen, en uw oogen van tranen». Het moet hand op met schreien, droeg uwe tranen» worden. Zoo niet hier en daar slechts, maar overal. Neemt, al valt het citaat wat lang, maar een vrij oordeel vergt dat, neemt uit de gewone verhalen een, daar zoo goed als geen tekstwijziging zijt: als God het kind van David en Bathsheba slaat, dat het zeer k ank word. «En David», zegt de statenvertaling, «zocht God voor dat jonkjen»; en David vastte een vasten, en ging in, en lag [den nacht over] op de aarde. Toen maakten zich de Oudsten zijns huizes op tot hem, om hem te doen opstaan van de aarde; maar hij wilde niet, en at geen brood met hen. En het geschiedde op den zeventen dag, dat het kind stierf, en David kochten vresden hem aan te zeggen, dat het kind dood was; want zij zeiden: ziet, als het kind nog levend was, spraken wij tot hem, maar hij hoorde naar onze stemme niet, hoe zullen wij dan tot hem zeggen: het kind is dood? want

het mocht kwaad doen. Maar David zag, dat zijne knechten mompelden; zoo merkte David, dat het kind dood was. Dies zeide David tot zijne knechten: is het kind dood? En zij zeiden: het is dood. Toen stond David op van de aarde, en wiesch, en salde zich, en veranderde zijne kleeding, en ging in het huis des Heeren, en bad aan; daarna kwam hij in zijn huis, en eischte brood; en zij zetteden hem brood voor, en hij at. Zoo zeiden zijne knechten tot hem: Wat is dat voor een ding, dat gij gedaan hebt? Om des levenden kinds wille hebt gij gevestigd en gewend, maar nadat het kind gestorven is, zijt gij opgestaan en hebt brood gegeten. En hij zeide: als het kind nog leefde, heb ik gevestigd en gewend; want ik zeide: wie weet, de Heere zoude niet aan genadig zijn, dat het kind levend bleef. Maar nu is het dood, waarom zoude ik nu vasten? Zal ik hem nog kunnen wederhalen? Ik zal wel tot hem gaan, maar hij zal tot mij niet wederkomen». En nu betrefde verhaal in nieuwe vertaling. «En David ging God zoeken voor den knaap; hij vastte, ging naar binnen en legde zich op den grond neder. De oudsten van zijn huis gingen bij hem staan, om hem tot opstaan te bewegen, maar hij wilde niet en gebruikte geen spij met hen. Op den zeventen dag stierf het kind. Nu waren Davids dienaren bevreesd, hem mede te deelen dat het kind dood was; want, dachten zij, toen wij bij het leven van het kind tot hem spraken, heeft hij niet aan willen hooren; hoe zouden wij dan tot hem durven zeggen: het kind is dood? Hij zou een ongeluk beëggen. Maar David, ziende dat zijne dienaren onder elkander fluisterden begreep dat het kind dood was en zeide tot zijne dienaren: Is het kind dood? Waarop zij antwoordden: Ja. Toen stond David van den grond op, wachtte en salde zich, trok andere kleederen aan, trad het huis van Jahwe binnen, wierp zich aldaar neder en vroeg, in zijn huis terugkeeren, om brood; men sette hem iets voor, en hij at. Zijne dienaren zeiden tot hem: Waarom handelt gij zoo? Zoolang het kind leefde hebt gij gevestigd en gewend, en nuwelika is het gestorven of gij staat op en gaat eten. Maar hij zeide: Zoolang het kind leefde heb ik gevestigd en gewend, omdat ik dacht: Mischien zal Jahwe mij goedgunstig wezen en zal het kind in het leven blijven. Maar waarom zou ik, nu hij dood is, vasten? Kan ik hem terughalen? Ik ga wel tot hem, maar hij keert tot mij niet weder».

Men valte niet, met velen, in het wanbegrip, als zou een daagsche uitdrukking rondje zijn; «een ongeluk beëggen» hier, of «ik heb er g nog van» elders (Job VII:16), ook indien zulk een uitdrukking de eenige was die aansloeg, bij den «verheven stijl» niet voegen. Van zulk een doctrine hebben ook de statenvertalers niet afgeweten; ook zij laten Saul bij de tooveres van Een-doe-ten-aarde vallen «zoo lang als hij was». Maar wat drie eeuwen lang onze schatkamer van woord en stijl is geweest, wat onze schilders heeft ingebracht in de vroombheid en in de drift van Gods volk, het boek van Kruger, mag men het onedel en krachteloos laten worden, terwijl juist overal elders, sinds langen tijd, sin ons proza nieuws is ingedrongen? «Wij pogen minder dof en mat dan voorheen te schrijven; wij trachten naar kleur en toon; voor eenen wijde, omslagtige, over de verschillende onderwerpen in dezelfde plooiing gespreide rede wordt juiste, eigenaardige voorstelling verkoren. Het is geen nieuwgierd die het zegt, het is Thorbecke in 46.

Want daalt men eenmaal tot de bevattin van den onachtamen lezer, men daalt lager en lager. De daad beweijst het hier; de daad niet der mededeelende, maar der opheidelende aanteekeningen. Hebben zij geen bloed genoeg uit onze vaderlandse klassieken gezogen? Hier, op het «heilig heilig heilig» van Jesaja VI, vindt gij: «de drie-voudige herhaling verhoogt den nadruk van de lofzegging». Bij het in ree werpen van Jona vindt gij: «na den dood van den schuldige zou de ver-toornde god ophouden het schip te vervolgen». «Zegt Ella na de Karmelslaching: «Ga eten en drinken; want ik hoor het gedruisch van een plas-regen», de noot verklaart: Ella vertrouwt zoo vast op de toezegging van Jahwe dat het hem is alsof hij den regen reeds hoort. En zoo overal, overal.

Dat kan toch de goede wet niet zijn. Een vertaling die zulke lezers onderstelt kon den historis-sche critischen apparatuur sparen; kan haar eigen antweeren sparen. Zalig mischien, zij de armen van geest; maar geef hun bijbelsche prentenboeken.

Het schijnt, wellicht, dat een bijzaak van-vorm tot hoofzaak wordt uitgeganspannen. Maar die bij-zaak-van-vorm beslist dan toch, nu de wetenschap-pelijke waarde boven lot staat, of de nieuwe ver-taling een blijvende stad zal hebben. Zij zelf heeft, in andere deelen, den vorm niet gekleinacht. De historien van Abrahams ontvangen, hoe netlig het middel schijnt, door den voorloopen den druk van het proza, en zijn alinea, een nieuwe teekening. Neen Jesaja V, de soera van den wijngaard zooals Reman haar heette; neem de trotische beginnig-koop van Jesaja LXIII: «Wie komt daar, rood, geveerd»; neem de palmen; zij zijn verjongd door den druk in geschaarde regels. Gij erkent hier het gewicht der drukwijze; u treft het duitich der Pas-sionen van Bach; en zou toch een legelijk en «in dienzelfden nacht» moeten worden geweggiv?

Tegen de bewaars aan enkele gelijkssoortige verdiensten, niet over. Deze voorop, dat vaak, waar de statenvertaling niet begrippt, zich in grootspre-kendheid kleede, hier eenvoudig staat. Deze almede, dat in de dichtboeken vaak, waar de staten-vertaling voor elk twee slokjes neemt, hier langer teugen worden genomen, als Job XIV: 1-2. Maar de statenvertaling zou nooit in zóó n band gekropen zijn.

De «bijbel van Oort» — zoo kan de resumptie luiden — is voor de mannen die hem gemaakt hebben, voor den man die er zijn beste leven aan gegund en hem volgend heeft, een monument, daar Nederland trotsch op is. Wie het oude testa-ment leest, en deren mist, maakt zich arm; men kan niet zonder. Maar men opene hem naast, niet op, denouden bijbel. Men leze de twee te samen, en hope op een man van rijken en eenvoudigen, maak die den tekst van 1637 naar de wijsheid der nieuwe vertaling, met schroomvallige handen,